

הגדולה שנתגלגלה בעטיו של המחסור. הזלי-
לה והסביבה כילו את כל מלאי המזון והיי-
נוח. "הלכה התרגימא אחר התלגימא", מקונן
ארמילוס המלך בסימו של הפולמוס בפרק
האחרון, "המלך בוכה". כל התיאורים נאים
בזכות הצבעים החיים אשר ישווה גלאי
לדמיותי המושעשעות. לא מעט מסייע לו
בכך אמציה כץ בציורים ובקולאזים שלו,
המשתלבים יפה באווירת הספר כולו ומוסי-
פים לווייתחן לטקסט של בנימין גלאי.

לילה גבוה

כאשר קוראים לשירים "שירים בני זמננו"
מתכוונים, כנראה, לביטול כל הסייגים ולפרי-
צת כל הגדרות. לפי תפיסה זו מתיר המודר-
ניזם את כל אשר יעלה הנייר ומשובת-ירוחו
על המחבר, הכותב מחוץ למסגרות המקובלות
והוא מסיר כל רסן מעל שגיונותיו. ספר
השירים "לילה גבוה" הוא דוגמה מאלפת
כיצד לא צריך לכתוב שירים וכיצד משתמ-
שים שלא-כהלכה בכתיב השירה.

אפשר לבו של המחבר עולה על גדותיו
מרב התחושות וההוויות החומרות בקרב.
נניח לו ליהנות מן הספק, ולאחר מאמץ
לא קטן נודה בעובדת-יסוד זו. אך מכאן ועד
להבעה עוד רבה הדרך. וכשמנסים להיעזר
בסוד של "קפיצת הדרך", שרק מעטים ומחוג-
גים ביותר זוכים לה, הרי הכשולן לפתח
רובץ. כך נכשל אסף בן-נר באסופת שיריו,
"לילה גבוה".

אין בספר אף שיר אחד מושלם וברור. כל
שמונים-יורבעה, העמודים זרועים שורות
בודדות ללא כל פיסוק, שאילו באו לכנסן
יחד היו תופסות אולי, לכל היותר, עשרה
עמודים. יש עמוד (86) שכולה בו רק הצי-
מלה: "לה...", ויש עמודים הכוללים שורה
אחת או שתי-שלוש. שיטה כזו טובה-אולי,
באלפי הסתייגויות-כאשר כל מלה שתמלט

רב ביותר ב"ליצנייה פואטיקה" שלו. וכך
הוא מתיר אסורים, סומך נופלים וזוקף כפרי-
פים בלשון ובסגנון, נזקק לארמית ולפסבדו-
ארמית ועושה באוצרות הלשון כאדם העושה
בתוך שלו. לפעמים מעשי-הליצנות שלו
מושכים עליהם חוט של חן ושל הנאה, ואם
גם נשכחים הדברים מיד לאחר קריאתם הרי
עצם קריאתם משעשעת.

הנאה ביותר בכתיבתו של בנימין גלאי הוא
יסוד הישן שבסגנונו. יודע הוא לצרף צירוי-
פים פיים בלא להוציא ישן מפני חדש ולא
עוד אלא הוא מוסיף לו גון וטעם. בכך הוא
מצליח להחיות ניבים ודימויים מעולם המק-
רא והתלמוד ולשוות להם משמעות מודרנית,
המשתלבת בדרך אורגנית בסגנון המודרני
שלו. כל זה בא לו בכוח החוש הלשוני
המצויין שלו.

"פולמוס היין" אינו אלא המנון לשוני מיוחד
לגלאי. הפרק הראשון, על מיתחה של המל-
כה, מסתיים בבית זה: "יום אחד, / נתפרפר
בגרונה דובדבן. / הדיחווה, בדין הטיפה
המרה, / גם ביין אדום, / גם ביין לבן...
/ אותו לילה— / הלכה המורה!" "הטיפה
המרה" מקירה בדברי אחרונים, ואילו "הלכה
המורה טרפון" באה ממסכת סנהדרין שבתל-
מוד. ואם נוסיף למרגליות אלו את ה"נתפרפר
בגרונה" ואת "הדיחווה", נקבל צירוף גלאי
טיפוסי משעשע ומושך את העין בעשרו
הלשוני.

והרי תיאור של חצר ארמון פיליפי: "מן
הגדולות והיפות, / הומה ומוזמזמת, שוקקת
מרכבות / מפותחות פיתוחיירי, מכורכבות /
רתומות לשמונה, / רתומות לארבעה, /
זו הולכת, זו באה / זו מסופכת, זו פתוחה /
זו מעוטרת, משהוה / כרמיל סומק, שלטי
בית אב, / מחטבת עץ אגוז, / זו מפרפרת,
בוהב". תמונת החצר ניתנת בגונים ובקולות,
במראות ובריחות. התיאור מתמזג לצורך,
והצירוף מלא חיים והמיה, ונדמה כי לנגד
עינינו מתרחשת כל התמולה החביבה הזו,
ואין העין והאזון שבעות מן העושר הרב
שהביא המחבר בכליו.

וכך מתאר גלאי את חצרו של המלך על
שריו ועל מנהגיו, עד שהגיעה הפורענות

* אסף בן-נר: לילה גבוה (68—1958); הוצאת
שירים בני זמננו, 1970; 88 עמ'.

נער שב מן הצבא

משורר השולח את גדודי־בתי־שירו אל שדה־המלחמה והעצב שולח אותם במודע לשדה־מוקשים מסוכן. "גדודי בתי־שיר" נראה לי דימוי נכון לשירת יצחק שלו, שהרי נושאת היא עמה במוט, בשנים, מטען לאומי־פטריוטי כבד יחד עם ביטוי לעצב אישי וכללי. משא כבד־לעיפה שכדי לעמוד בו בלי למעוד אין די במליצה באנאלית, דימוי שחוק והשוואה סימטרית קלה־להבנה, החיספוס והזיוף מתגלים במהרה. אין לי כפק בכנות כוונותיו וכאבו של שלו, המבקש אך טוב לנושאי שיריו ולשירי, אבל סוד גלוי הוא כי אין שירה נבנית מכוונות טובות וטהורות. יפיי הנפש יקראו "זיוף" מחמת דעותיו של המשורר, שאין הוא מסתירן כל־עיקר, אבל זיוף אפשר לעשות גם בשאיפה־לשלום ולא רק בכאב־המלחמה. מכל־מקום, שירה שגושה הם "נערים המובאים יומיים במסוקים אל בתי־החולים, ובקומנדקרים—אל בתי הקברות"—כהמלצת הדש—חייבת להיזהר משגה זהירות, עד כדי חרדה. זיוף כ אן כופה עליו לזעוק חמס.

שינוי של שלו פשוטי־מבנה, דומים לפרקים לפזמון הנחרז ביד יודע־חרוז ולפעמים לפזר מון נחרז ביד קשה־חרוז, והם שומרים על המשקל בקפדנות חדגונית ותשושה. המשורר אינו משאיר דבר לקוראיו, הוא מסביר הכל שוב ושוב עד שתיאורי החרדה והכאב הופך כים להיות צילום עתונאי קהה־רגשות, פא־תטי, ולא לשירת־אמת.

הצלחת שיריו של שלו בטוחה. היא משרתת באמונה קטע אחד של האקטואליה וממלאת פונקציה מסוימת בקיוזו רגשות של ימים קשים אלה. אבל הצלחתם אינם נעוצה רק בכך אלא גם בפשטותם ופשטנותם. שורות יפית אחדות המגלית את המשורר בעל־הווחק אובדות־נעלמות בינות לחרוזים ("פנסים בשדה האופק מבליחים / אלונקה נודדת אל חדר־הניתוחים"), העתונאות ("אתה המתקן את שגיאות המדינאים..."), המשקל, ועולם שדה־הקרב, חדר־הניתוחים ובית־הקברות. דומה, איפוא, כי לפנינו שירה גימנסיסטית מיומנת וותיקה.

המוזה של המשורר היא בעלת משקל יוצא־מנהכלל ושל שורה לא־חסולא־בפו. אלא של־מרב־הצער, לא כך הדבר.

כותרות אין לשירים. הכותרת "לילה גבוה" עוטה על הכל ומסבירה הכל, כביכול, אלא שהלילה הוא ליל אפלה, וחשיכה, אפילו מג־ביהם אותה, היא נשאת אותה חשיכה ואין אדם מוצא בה את ידיו ואת רגליו.

אולי השיר "המובן" ביותר בכל החלק הרא־שון הוא זה של עמוד 18: "עכשיו אני פוסע בדרכים הרחבות שאינן מגיעות / אני אֶלֶךְ בהן עד אשר יגיעו / אני כומן / כמוהו עוד אֶרְאֶה את העולם בעוד מיליון שנה / רוח חולה על פני / —להתראות ששים מילין מעבר לאי־נסוף / —סע רוח, אנוכי אניע / שם אֶשב קצת על הסף עם הירח / נפטם מקטרת / נמשוך דברים חכמים כומן / ועוד דברים בטלים כנון / מי צעיר ממי. — / —ואי יבוא הרוח מן המישורים / נושא אבק / —בוא ונרחיב צעד / אני פוסע בדרכים הרחבות שאינן מגיעות / עתיק כארץ —" כאן לפנינו לפחות שיר ובו 16 שורות המת־אמצות להביע את הדריכה בדרכי הקוסמוס, המקושטת במנוחה על הירח, בפיטום מקטרת, במשיכת דברים חכמים.

בחלק השני יש כמה מטיבים תנ"כיים, שפירושם אף הוא מעורפל. הפסוקים של ספר שופטים על מוחו של שמשון משמשים מוטו לשלש שורות: "לא חשוב כמה / חשוב מאיזה עם", ולמטה באותו עמוד: "כוכבים" המוטו מפרשת נח על הצלתו של נח מן המבול גורר אחיו שתי שורות: "כשפוסו ראשי ההרים / הוא התאבד". מי זה "הוא"? אולי בורא העולמים, שהרי נח ניצל...

י. פ.

* יצחק שלו: נער שב מן הצבא; הוצאת א. ליון־אפשטיין, 1970; עמ' 61.